

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ВАСЮК ТЕТЯНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 338.433:339.9.012.24:631.145.008 (4+477)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ АКТИВІЗАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО
ПІДПРИЄМСТВА НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Кам'янець-Подільський – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Жук Микола Васильович,
Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України,
професор кафедри менеджменту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Губенко Василь Іванович,
Білоцерківський національний аграрний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності і євроінтеграції

кандидат економічних наук, доцент
Соколюк Галина Олександрівна,
Хмельницький національний університет
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри менеджменту

Захист відбудеться 9 жовтня 2015 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 71.831.02 у Подільському державному аграрно-технічному університеті Міністерства освіти і науки України за адресою: 32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13, головний корпус, ауд. 20.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Подільського державного аграрно-технічного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13.

Автореферат розісланий « ____ » вересня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої
ради

А.В. Печенюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап зовнішньоекономічної політики нашої держави відзначається активізацією та поглибленням євроінтеграційних процесів, що в свою чергу відзначається на виборі напрямів, форм та видів зовнішньоекономічної діяльності національних підприємств.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств створює передумови для його сталого економічного розвитку за рахунок розширення своєї діяльності на міжнародних ринках та формування нових джерел надходження виробничих ресурсів, технологій і сучасної організації виробництва. Активізація зовнішньоекономічної діяльності призводить до збільшення обсягів виробництва, підвищення прибутковості, зростання заробітної плати на підприємстві, а в масштабах національної економіки – до зростання національного доходу, зайнятості, інвестицій та інновацій, а також валютно-фінансової стабільності, що забезпечується дією мультиплікатора зовнішньої торгівлі.

Теоретичним і практичним організаційно-управлінським аспектам зовнішньоекономічної діяльності підприємства присвячено наукові дослідження зарубіжних та вітчизняних вчених: І.В. Багрової, І.Т. Балабанова, Л.В. Батченко, В.О. Васюренка, С.В. Вовк, Н.Ф. Гофмана, А.Г. Дем'яненка, О.І. Кредісова, О.Є. Кузьміна, Л.І. Михайлової, В.М. Нижника, Н.І. Редіна, О.В. Шкурупія, А.І. Яковлева та ін.

Істотні надбання в дослідженні проблем аналізу і оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства мають такі вітчизняні та іноземні вчені, як Анісімова О.М., Гринкевич С.С., Дем'яненко А.Г., Дідківський М.І., Дроздова Г.М., Єрохіна Є.А., Миролюбова Т.В., Яковлев А.І., Янковський Н.А.

Однак, на сьогодні існує ще чимало дискусійних питань з проблем ефективного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств, які потребують подальших досліджень. Зокрема, недостатньо приділено уваги питанням визначення та обґрунтування організаційно-економічних механізмів організації та активізації зовнішньоекономічної діяльності національних підприємств, забезпечення ефективності та конкурентоспроможності в сучасних умовах євроінтеграції. Актуальність і недослідженість вищезазначених проблем визначили вибір теми дослідження, його мету, завдання та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалася відповідно до затвердженого плану науково-дослідних робіт ДВНЗ «Київський університет бізнесу і підприємництва» в рамках науково-дослідної роботи кафедри міжнародної економіки за наступною тематикою: «Проблеми та перспективи підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на ринках країн ЄС» (номер державної реєстрації 0110U002115), у межах якої автором систематизовано та обґрунтовано інструменти організаційно-економічного механізму забезпечення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств на ринках країн ЄС.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є узагальнення теоретичних основ, систематизація науково-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо формування ефективного організаційно-економічного механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності національного підприємства на європейському ринку.

Для досягнення поставленої мети вирішувались наступні завдання:

- узагальнити існуючі науково-теоретичні аспекти та методичні підходи до комплексної оцінки механізмів забезпечення активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства в нових умовах господарювання;

- проаналізувати та виокремити методи дослідження економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання трансформаційної економіки в умовах поглибленої інтеграції до регіональних і світових економічних об'єднань;

- визначити особливості запровадження ефективного організаційно-економічного механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах поглиблення процесу євроінтеграції;

- проаналізувати стан фінансово-господарського та ресурсного забезпечення ефективності зовнішньоекономічних взаємовідносин підприємства на європейському напрямі та виявити наявні конкурентні переваги такої діяльності;

- виявити вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на виробничу та інвестиційну складову розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах трансформації економічних відносин;

- оцінити чинники впливу на ступінь інтенсивності конкуренції експортного товару національного підприємства на європейському ринку;

- розробити стратегію інформаційного забезпечення збутової політики національного підприємства в умовах поглиблення євроінтеграції;

- сформулювати алгоритм побудови ефективного механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства на європейському ринку;

- обґрунтувати економіко-математичну модель активізації експортних операцій підприємства на європейському векторі.

Об'єктом дослідження є механізми та інструменти забезпечення активізації ефективної зовнішньоекономічної діяльності досліджуваного підприємства на європейському ринку.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні аспекти побудови та запровадження організаційно-економічного механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах євроінтеграції.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети дослідження у роботі використовувалися загальнонаукові методи досліджень, зокрема: методи системного аналізу – для систематизації та узагальнення економічного змісту поняття «зовнішньоекономічна діяльність підприємства»; методи економіко-математичного аналізу – для визначення

економічної ефективності експортно-імпортних операцій досліджуваного підприємства; статистичні методи – для аналізу конкурентних переваг експортної продукції досліджуваного підприємства; методи фінансово-економічного аналізу – для оцінки фінансового стану досліджуваного підприємства; методи експертних оцінок – для побудови алгоритму ефективного механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства на європейському ринку; методи економіко-математичного моделювання – для обґрунтування економіко-математичної моделі активізації експортних операцій підприємства в напрямі європейського вектора; графічні методи (схеми, графіки, діаграми) – для визначення динаміки експортно-імпортних операцій досліджуваного підприємства, а також для аналізу інструментів ефективності стимулювання збуту на європейських ринках.

Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні дослідження економічної теорії, міжнародного бізнесу, нормативно-правові документи України, наукові праці та публікації вітчизняних та іноземних вчених і практиків, у яких висвітлюються методологічні засади організації та управління ефективністю зовнішньоекономічною діяльністю підприємств.

Інформаційною базою дослідження виступають законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств, матеріали Державного комітету статистики України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо організації, стимулювання та регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також матеріали первинного обліку та статистичної звітності експортно-імпортних операцій ПП НВФ «Тахо».

Наукова новизна результатів дослідження полягає у наступному:

вперше:

– розроблено концепцію активізації механізму організаційно-економічного забезпечення ефективної діяльності підприємств, які спеціалізуються на продукуванні специфічної групи товарів і базується на інституційних підходах щодо його впливу на систему виробництва, постачання і збуту на зовнішніх ринках із врахуванням обмеженого ресурсного потенціалу;

удосконалено:

– гравітаційну модель міжнародної торгівлі, яка ґрунтується на визначенні напрямів підвищення експортного потенціалу вітчизняних підприємств на європейському ринку і включає додаткові змінні, що характеризуються коефіцієнтом виявлених порівняльних переваг національних товарів та інституційні характеристики, які впливають на обсяги експорту. Запропонована гравітаційна модель дозволяє оцінити ємність європейського ринку, а також порівняти реальний та потенційний обсяги експорту вітчизняними підприємствами залежно від гравітаційних чинників, використаних у моделі;

– сутність поняття "організаційно-економічний механізм активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства", що визначається як система

взаємопов'язаних підсистем і елементів, що впливають на реалізацію виробничо-господарських, організаційно-економічних, оперативно-комерційних, фінансово-інвестиційних функцій підприємства на митній території країни та за її межами з метою отримання прибутку внаслідок виконання угод з іноземними суб'єктами господарської діяльності;

– комплексну систему оцінки організаційно-економічного механізму активізації ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства, що передбачає механізм лінійної та функціональної взаємодії і взаємовідносин підсистем, компонентів та елементів функціонування підприємства-суб'єкту ЗЕД, яке зазнало суттєвих внутрішніх структурних змін внаслідок поглиблення трансформаційного та інтеграційного процесу;

– методику оцінки конкурентоспроможності експортних товарів підприємства, яка ґрунтується на системі методологічних підходів та прийомів, використання яких дозволяє розраховувати ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства, виявити і проаналізувати вплив кожного чинника, від якого залежить результат такої діяльності, а також визначити резерви та шляхи її активізації у визначений період;

дістали подальшого розвитку:

– зміст механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів, що на відміну від практично існуючого передбачає систему форм, методів і засобів (інструментів), за допомогою яких досягається входження окремих підприємств, організацій, регіонів, країн у міжнародний поділ праці та міжнародний обмін, тобто, це конкретний спосіб організації та самоорганізації суб'єктів господарювання в процесі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків;

– систематизація методів економічного аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства, що дає можливість розробити власну модель ресурсного забезпечення, якою визначається, зокрема, склад і структура джерел фінансування такої діяльності на кожному етапі її здійснення та відповідно до специфічних умов і рівня конкуренції обраного зовнішнього ринку;

– наукові підходи щодо виявлення чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на конкурентні переваги підприємства на зовнішньому ринку, ранжувавши їх відносно питомої ваги впливу та важливості для активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства в європейському напрямі;

– система інформаційно-комунікаційного забезпечення збутової політики підприємства на зовнішніх ринках в умовах євроінтеграції, що на відміну від існуючих передбачає комплексність та системність інформаційної підтримки процесів підготовки, прийняття та реалізації рішень у зовнішньоекономічній діяльності підприємства з використанням специфічних індикаторів, що сприяє її активізації і ефективності.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати та пропозиції щодо формування організаційно-економічного механізму

забезпечення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах євроінтеграції використано досліджуванним підприємством ПП НВФ «Тахо» (довідка № 21 від 05.02.2015 р.), Херсонською торгово-промисловою палатою (довідка № 27.01-01/18-348 від 08.04.2015 р.), а також підприємством, що спеціалізується на реалізації зброї і боєприпасів мисливського призначення «КАРТАС ЛТД» (довідка № 12/15 від 26.02.2015 р.).

Теоретичні розробки дисертаційної роботи використані в навчальному процесі ДВНЗ «Київський університет управління та підприємництва» за програмами підготовки студентів економічних спеціальностей під час викладання навчальних дисциплін: «Основи зовнішньоекономічної діяльності», «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства» (довідка № 120/14 від 27.05.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, в якому розроблено організаційно-економічний механізм активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства в напрямі європейського вектора. Наукові результати, висновки і пропозиції, викладені у дисертації, отримані автором самостійно та опубліковані у фахових виданнях.

Апробація результатів дисертації. Окремі положення і висновки, отримані автором у ході дослідження, оприлюднені на: першій науково-практичній конференції «Пріоритетні питання економічного і соціального розвитку України» (ДВНЗ «Київський університет управління та підприємництва», 19–20 квітня 2012 р., м. Київ); науково-практичній конференції «Україна – невід’ємна складова сталого розвитку Євроатлантичного співтовариства» (ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права», 18 листопада 2014 р., м. Херсон); міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку вищої освіти України в умовах інтеграції у європейський простір» (ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права», 28 січня 2015 р., м. Херсон); Международной XIX научно-практической конференции «Инновационное развитие и структурная перестройка экономики» («Частный институт управления и предпринимательства», 19 марта 2015 г., г. Минск, Беларусь).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи відображені у 10 наукових працях, зокрема: 6 статтях фахових видань обсягом 4,79 друк. арк. (у тому числі 2 статті – у зарубіжному виданні обсягом 1,59 друк. арк.), 4 публікаціях в матеріалах і тезах конференцій обсягом 0,55 друк. арк. Загальний обсяг публікацій складає 5,34 друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаної літератури. Повний текст роботи складається з 290 сторінок комп’ютерного тексту, в тому числі: 235 сторінки основного тексту, який містить 38 таблиць та 10 рисунків; списку використаної літератури, що містить 163 джерел і займає 17 сторінок; 5 додатків на 37 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі дисертаційної роботи «**Теоретико-методологічні основи дослідження ефективності механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств**» з'ясовано економічну сутність, значення зовнішньоекономічна діяльність; представлено сучасну систему поглядів на розуміння його змісту; розкрито парадигму формування механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств на європейському ринку; обґрунтовано методичні підходи до комплексної оцінки механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Важливим науково-методичним завданням у період поглиблення процесу глобалізації є розробка ефективного організаційно-економічного механізму, орієнтованого на нівелювання проблем, пов'язаних із нарощуванням усіх видів ресурсів забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

З позицій сучасних уявлень теорії чинників впливу на формування механізму зовнішньоекономічної діяльності підприємств обґрунтовано методологічні підходи та методичні рекомендації щодо аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства-суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності, які включають систему кількісних і якісних показників та визначити ефективність діяльності підприємств на європейському ринку.

Для аналізу зовнішнього впливу середовища на господарську діяльність підприємства-суб'єкту ЗЕД, в контексті поглиблення євроінтеграції, автором визначені та дослідженні чинники впливу із використанням наведених показників (табл. 1).

За результатами виконаних досліджень визначено групу чинників, які безпосередньо впливають на формування організаційно-економічного механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Також встановлено, що окремі чинники зовнішнього середовища макро- і мікрорівня можуть мати як позитивний, так і негативний характер впливу. До групи чинників зовнішнього середовища для підприємства-суб'єкту ЗЕД, які мають позитивний вплив на активізацію зовнішньоекономічної діяльності відносяться: економічні, політичні, технологічні, інвестиційно-інноваційні тощо. Для національного підприємства на макрорівні зовнішнього середовища відзначається високий рівень впливу показників, які відносяться до групи чинників що характеризують споживачів та конкурентів на європейському ринку.

Групи показників, що характеризують чинники зовнішнього середовища підприємства-суб'єкту ЗЕД в умовах поглиблення інтеграційних процесів

Рівень середовища	Чинники зовнішнього середовища	Показники, які впливають на значення чинника	*Рівень впливу чинника
Зовнішнє середовище (макрорівень)	Економічний	- чисельність трудових ресурсів, ринок праці; - рівень заробітної плати, виробничі і транспортні витрати; - фінансова інфраструктура, валютний курс, банківські ставки; - обсяг ВВП, співвідношення ВВП/ВНП; - рівень економічної свободи та розвиток інститутів ринкової економіки; - рівень глобалізації; - рівень зростання конкурентоспроможності, мікроекономічний рівень конкурентоспроможності тощо; - рівень залучення прямих іноземних інвестицій тощо.	3
	Політичний	- рівень розвитку інститутів громадянського суспільства, рівень політичної стабільності; - рівень демократії країни, ефективність діяльності уряду; - рівень захисту громадянських, економічних і політичних прав; - рівень свободи слова і друку; - рівень корупції і криміногенна ситуація; - рівень правопорядку тощо.	2
	Соціокультурні	- кількість населення країни, рівень ВНП на душу населення країни; - рівень людського розвитку і підприємницької здатності населення; - якість життя населення країни; - рівень доходу населення країни; - рівень зайнятості населення країни; - рівень безробіття населення країни; - рівень зростання населення; - етнічний склад населення тощо.	2
	Технологічні	- технологічний стан та рівень технологічного розвитку країни; - рівень інноваційної активності підприємств країни; - рівень автоматизації і інформатизації виробничого процесу та збуту продукції; - доля високотехнологічної продукції в обсягах продажу на світовому ринку; - енерго- та матеріалоемність промислового виробництва, фізичне та моральне виснаження основних фондів на підприємствах країни тощо.	2
	Інвестиційно-інноваційні	- інвестиційний клімат у країні та рівень розвитку інноваційно-інвестиційної інфраструктури; - рівень залучення прямих іноземних інвестицій; - інноваційна активність підприємств; - рівень розвитку системи продукування і впровадження нових знань і ноу-хау у виробництво тощо.	3
Зовнішнє середовище (мікрорівень)	Постачальники	- рівень каналів постачання сировини та напівфабрикатів на підприємство; - кількість постачальників в т.ч. іноземних; - рівень залежності від одного постачальника тощо.	2
	Споживачі	- соціально-демографічна характеристика споживачів; - особливості поведінки споживачів на відповідному регіональному ринку збуту тощо.	3
	Посередники	- рівень каналу збуту на відповідному регіональному ринку; - кількість посередників тощо.	2
	Конкуренти	- кількість конкурентів на відповідному ринку; - конкурентна позиція; - рівень конкурентоспроможності конкурентів тощо.	3

*Рівень впливу чинника: низький – 1; середній – 2; високий – 3.

Автором обґрунтовано організаційно-економічний механізм забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства, як механізм лінійної і функціональної взаємодії і взаємовідносин підсистем, компонентів та елементів функціонування підприємства-суб'єкту ЗЕД, яке зазнало суттєвих внутрішніх структурних змін внаслідок поглиблення трансформаційного і інтеграційного процесу (рис. 1).

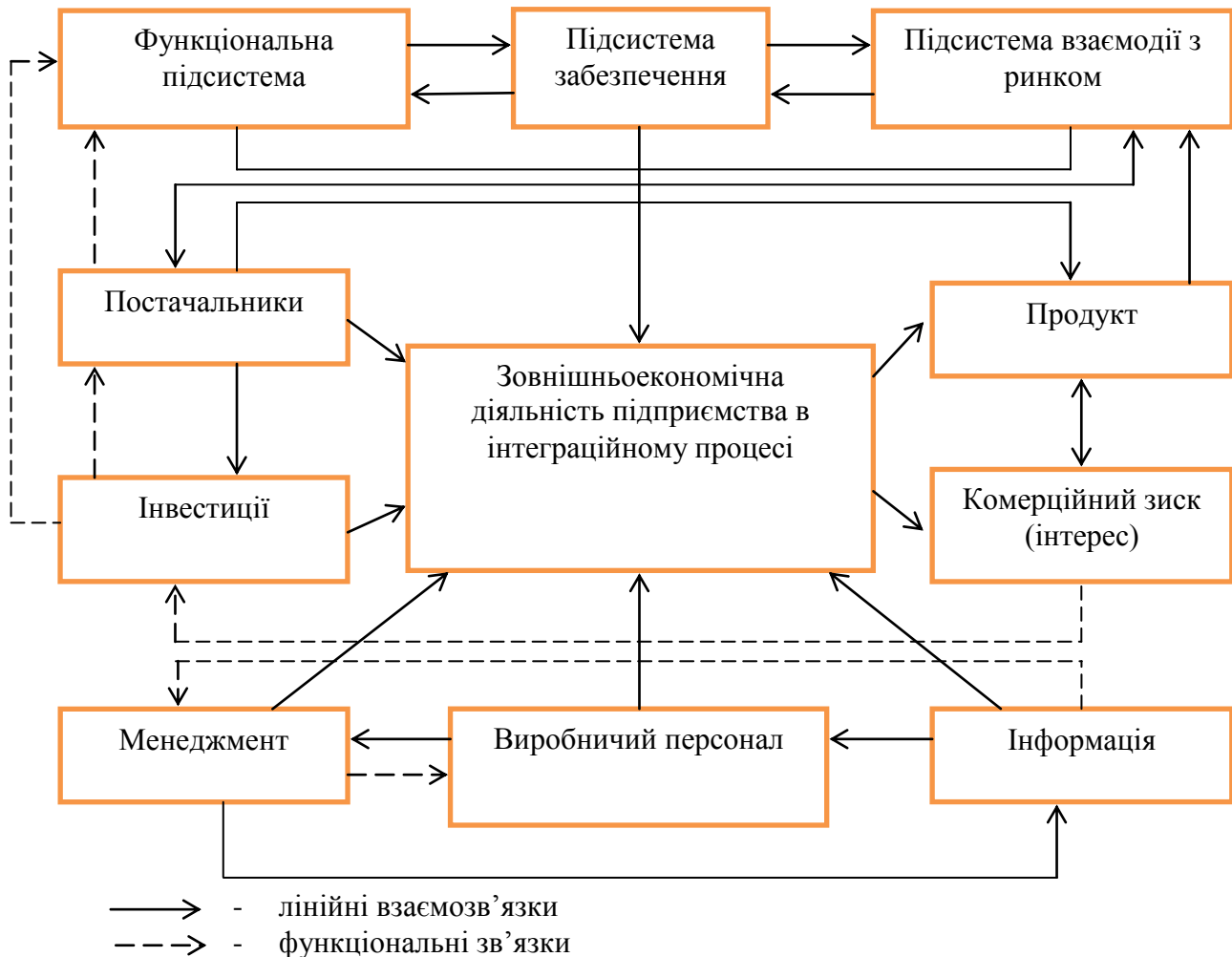

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Джерело: розроблено автором за результатами дослідження

Вважаємо, що при розробці методичних підходів до аналізу економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності є оцінка використання активів, доходів та витрат за звітний період, виявлення чинників, які негативно або позитивно вплинули на кінцеві фінансові результати та можливі напрями активізації такої діяльності підприємства.

Доведено, що визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства потрібно здійснювати за допомогою певного організаційно-економічного механізму. Організаційно-економічним механізмом визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства є система методологічних підходів та прийомів, використання яких дозволяє

розраховувати ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства, проаналізувати вплив чинників на результати такої діяльності, а також виявити резерви та шляхи її підвищення.

Необхідно враховувати, що при визначенні ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства необхідно включати аналіз механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який реалізуються кожною країною в залежності від рівня її соціально-економічного розвитку, глибини розвитку і ефективності функціонування ринкових відносин, глибини інтеграції в світові і регіональні економічні об'єднання тощо та виходячи із цілей регулювання цієї сфери господарювання в країні.

У другому розділі **«Аналіз економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства при здійсненні експортно-імпорتنих операцій на європейському ринку»** досліджено результативність використання внутрішнього потенціалу досліджуваного підприємства НВФ «Тахо»; визначено резерви ресурсного та комерційного потенціалу підприємства; окреслено основні проблеми та шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства на європейському ринку.

Впродовж останнього періоду український господарський комплекс перебуває в стані стагнації, що безпосередньо впливає на результати фінансово-господарської діяльності підприємств всіх форм власності.

Результативність використання ресурсного потенціалу підприємства НВФ «Тахо», комплексна оцінка його ефективності зовнішньоекономічної діяльності, економічності, конкурентоспроможності та стійкості досліджено в розрізі окреслених показників на основі даних фінансово-господарської діяльності. Аналіз показників оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом показав, що їх вибір ґрунтується на комплексному, багатовимірному підході до оцінки, а їх характеристика дає змогу оцінити та проаналізувати ефективність управління кожним ресурсом у складі всього ресурсного потенціалу підприємства, що сприятиме підвищенню ефективності управління ресурсним потенціалом. Це дозволило визначити обсяг резервних можливостей для подальшого розвитку завоювання ринків країн ЄС і сприятиме створенню ефективного організаційно-економічного механізму зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграції.

Таблиця 2

Ефективність використання основних засобів та конкурентоспроможність продукції ПП НВФ «Тахо»

Показники	Роки		
	2010	2012	2014
Обсяги реалізованої продукції (тис. грн.)	25584	28235	28767
Капіталовкладення в основні засоби (тис. грн.)	37279	40000	43485
Чистий прибуток від реалізації (тис. грн.)	50	28	32
Інтегральний показник конкурентоспроможності продукції	0,68	0,70	0,65
Коефіцієнт використання виробничих потужностей	0,93	0,95	0,89

Джерело: Розраховано автором

Таким чином, результати інтегральної оцінки ефективності (табл. 2) показують, що підприємство, загалом, володіє певними позитивними ефектами, які дозволяють йому залишитися на внутрішньому ринку та володіє певними ресурсами для поступового розширення зовнішніх ринків.

На основі опрацьованих літературних джерел та практичної діяльності підприємства на європейському ринку, визначено основні бар'єри, які гальмують або навіть можуть перешкоджають виходу на зовнішній ринок продукції нового гравця. Практика засвідчує, що основними з них є, насамперед, система державного регулювання ЗЕД підприємств та відсутність ефективних механізмів стимулювання такої діяльності. В якості механізмів гальмування зовнішньоекономічної діяльності підприємства виступають неефективні механізми національної фінансової, митної, екологічної, податкової політики. Другим гальмуючим чинником виступає низький рівень розвитку ринкових відносин та взаємодій, а саме: відсутність ефективних ринкових інститутів, незадовільний розвиток ринкової інфраструктури, значна монополізація внутрішнього ринку, непередбачувана поведінка учасників ринку, коливання платоспроможного попиту, коливання цін на продукцію. Для трансформаційних економік характерним є низька ефективність дії механізмів забезпечення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому ринку. За таких умов функціонування внутрішнього ринку, проблематичним є досягнення якісно нового співвідношення ціна/якість товару в порівнянні з аналогічною продукцією, яка імпортується конкурентами. Потребує запровадження нових ефективних та удосконалення діючих механізмів фінансування зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств. Основною перешкодою тут є труднощі із залученням іноземних інвестицій та проблема окупності початкових інвестицій. В якості аналітичного інструментарію дослідження зовнішніх чинників конкурентоспроможності продукції підприємства на зовнішньому ринку можна використати методику оцінки агресивності зовнішнього середовища. Перевагою цієї методики є можливість отримання узагальненої оцінки економічної, адміністративної та інституційної компоненти кон'юнктури внутрішнього і зовнішнього бізнес-середовища. Інструментом її оцінки виступає коефіцієнт протидії ринку впровадженню нового товару (аналогічно з виходом нового гравця). За допомогою цього комплексного показника узагальнюються можливі варіанти взаємодії інституційних, адміністративних, ринкових, виробничих чинників, які в сукупності детермінують потенціал перешкод діяльності підприємства на зовнішньому ринку.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що на формування ефективної системи управління зовнішньоекономічною діяльністю та визначення оптимальних джерел її фінансування мають вплив наступні чинники: 1) зовнішні (кон'юнктура фінансового ринку; кон'юнктура товарного ринку, рівень розвитку ринкової інфраструктури); 2) внутрішні (рентабельність; структура (якість) активів; темпи росту підприємства; фінансова гнучкість підприємства, стадія життєвого циклу підприємства; розмір підприємства;

обсяги ЗЕД; номенклатура продукції; рівень інноваційності виробництва; галузь) (табл. 3).

Таблиця 3

Оцінка впливу основних чинників на розвиток зовнішньоекономічної діяльності ПП НВФ «Тахо» в умовах євроінтеграції

Чинники		Вага чинника за 100-бальною шкалою впливу окремо для зовнішніх і внутрішніх
Зовнішні	кон'юнктура фінансового ринку	80
	кон'юнктуру товарного ринку	60
	рівень розвитку ринкової інфраструктури	80
Внутрішні	рентабельність	70
	структура активів	60
	темпи росту підприємства	80
	фінансова гнучкість підприємства	70
	стадія життєвого циклу підприємства	50
	розмір підприємства	60
	обсяги ЗЕД	90
	галузь	60
	номенклатура продукції	70
рівень інноваційності виробництва	80	

Джерело: Розраховано автором

У третьому розділі дисертаційної роботи «**Напрями удосконалення механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах євроінтеграції**» розглянуто передумови розробки стратегії інформаційного забезпечення збутової політики підприємства в умовах євроінтеграції; запропоновано алгоритм побудови ефективного механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства на європейському ринку; обґрунтовано економіко-математичну модель активізації експортних операцій підприємства на європейському векторі.

Узагальнюючи проведені дослідження розглянуто напрями удосконалення інформаційної підтримки управлінських рішень міжнародної економічної співпраці підприємства. Комплексність та системність інформаційної підтримки процесів підготовки, прийняття та реалізації рішень у ЗЕД як досліджуваного явища потребує використання специфічних індикаторів, що надають уявлення про її стан. Вони також дозволяють оцінити умови ефективності діяльності на зовнішньому ринку із інформаційного забезпечення прийняття рішень при здійсненні підприємством ЗЕД.

Визначені принципи сучасної оцінки стратегії інформаційного забезпечення такого специфічного виду діяльності та опираючись на практичний досвід і отримані результати роботи підприємства на європейському ринку, можемо виділити наступні емпіричні індикатори оцінки: повнота використання даних із зовнішніх та внутрішніх інформаційних потоків при прийнятті рішень підприємством щодо ЗЕД; рівень компетенції менеджменту підприємства, який здійснює інформаційну підтримку рішень для

підвищення ефективної зовнішньоекономічної діяльності; рівень використання сучасних інформаційних технологій і комунікаційних мереж, засобів, програмних продуктів тощо в активізації розвитку ЗЕД підприємства; рівень інтегрованості інформаційної системи управління ЗЕД в загальну інформаційну систему управління та збуту підприємством; рівень забезпечення належної якості перебігу процесів виробництва, оброблення, зберігання та використання економічної інформації, необхідної для розробки стратегії та прийняття ефективних рішень в ЗЕД; рівень забезпечення перманентності комерційної і управлінської інформації, що надається в розпорядження керівникам відповідно з місцем та роллю їх в ієрархії організації та управлінні ЗЕД підприємства.

Аналіз діючого механізму спрямованого на активізацію зовнішньоекономічної діяльності ПП НВФ «Тахо» на європейському ринку засвідчує, що запровадження його на підприємстві має певні недоліки та потребує перегляду і удосконалення з метою підвищення його ефективності. Маємо зауважити, що вихід на ринок ЄС національного підприємства передбачає виконання декількох етапів: визначення потенційного ринку збуту; визначення стадії життєвого циклу кожного товару в окремих сегментах ринку; аналіз реальних і потенційних конкурентів; аналіз і прогноз ціни реалізації товару на цьому ринку з урахуванням всього комплексу витрат, включаючи логістичні та адміністративні.

На основі аналізу нами було визначено рівень одиничних і групових параметрів, за допомогою яких розраховано інтегральний показник конкурентоспроможності ПП НВФ «Тахо» (табл. 4).

Таблиця 4

Порівняння показників конкурентоспроможності ПП НВФ «Тахо» та середньогалузевих показників

Критерії та показники конкурентоспроможності	ПП НВФ «Тахо»	Середній показник на ринку ЄС	Бали ПП НВФ «Тахо»
Показники ефективності виробничої діяльності			
Витрати на одиницю товару, грн.	2,5	3,1	15
Фондовіддача, грн.	0,2	0,3	15
Рентабельність товару, %	28,3	64	5
Продуктивність праці, тис. грн. /чол.	1,01	1,89	5
Показники фінансового стану підприємства			
Коефіцієнт автономії	0,99	0,3	15
Коефіцієнт платоспроможності	0,98	0,63	10
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,03	5
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	2,6	4,8	10
Ефективність організації збуту і просування товару			
Рентабельність продажу, %	14	12	15
Коефіцієнт затовареності готовою продукцією	0,63	0,78	15
Коефіцієнт завантаження виробничих потужностей	0,95	0,67	15
Коефіцієнт ефективності реклами і витрат на стимулювання збуту	0,1	0,8	5
Конкурентоздатність товару			
Якість товару (бали)	6	4	15
Ціна товару, грн. /шт.	3,1	4,2	10

Розраховано автором на базі інформації по товарах даної групи за джерелами Євростату та Держкомстату України

Розрахований загальний коефіцієнт конкурентоспроможності підприємства складає 37,35 балів, отже його можна вважати високим, оскільки відповідно до нього підприємство за більшістю показників перевищує середній ринковий рівень у країнах-членах ЄС.

За результатами оцінки експортної діяльності досліджуваного підприємства на європейському ринку, використовуючи класичну модель, побудуємо гравітаційну модель для торгівлі України з країнами ЄС. Модифіковану гравітаційну модель доцільно використовувати для оцінки експорту товарів національного агропромислового комплексу з особливими умовами зберігання, транспортування та обмеженим терміном споживання тощо. Математично вона представлена наступним чином:

$$\ln E_{ij}(CT) = a_1 + (\ln CT_i + \ln CT_j) + a_2 \ln CH_j + a_3 \ln D_{ij} + a_4 \ln СП_{ij} + a_5 IHP_{ij} + e + T_j \quad (1)$$

де:

$E_{ij}(CT)$ – експорт специфічних товарів підприємствами до іноземного торговельного партнера в країні j ;

\ln – константа;

CT_i – обсяг виробленої продукції підприємством в Україні;

CT_j – обсяг виробленої продукції в країні j ;

CH_j – кількість населення в країні j ;

D_{ij} – відстань між Україною та країною j ;

$СП_{ij}$ – наявність спільного кордону з країною-членом ЄС (1 – наявний; 0 – відсутній);

IHP_{ij} – інституційні характеристики країн;

e – чинник помилки;

T_j – термін дії ліцензії, сертифікату, дозволу (термін придатності споживання товару), в т.ч. і відповідних документів на транзит;

a_1, a_2, a_3, a_4, a_5 – оцінювані коефіцієнти (ефекти експортного потенціалу підприємства та ємності європейського ринку, наявності попиту, відстань між країнами, норми і правила торгівлі специфічними товарами, виявлених порівняльних переваг).

Необхідність модифікації класичної гравітаційної моделі в частині введення додаткової змінної, зокрема T_j , обумовлена специфічними характеристиками експортованого товару та діючими правилами і умовами його реалізації на зовнішньому ринку (термін дії ліцензії, сертифікату, дозволу, в т.ч. і відповідних дозвільних документів на транзит країнами – членами ЄС). Як і на загальному ринку Європейського Союзу, так і в кожній країні – члені ЄС термін дії, наприклад, транзитної ліцензії для транспортування зброї і вибухових речовин обмежені в часі. Для продукції підприємств агропромислового комплексу із обмеженим терміном споживання та особливими вимогами до транспортування і зберігання, необхідно також враховувати приведену змінну.

При аналізі і оцінці інституційних характеристик бралися до уваги норми і правила реалізації специфічного товару в країнах-членах ЄС та загальні вимоги Євросоюзу, інституції контролю і регулювання, розвиток ринкової інфраструктури та макроекономічна стабільність співтовариства, ефективність товарних та фінансових ринків, їх ємність, умови ведення бізнесу, діяльність екологічних та інших громадських організацій, які безпосередньо впливають на попит продукції підприємства, інноваційність та конкурентні переваги вітчизняної продукції тощо.

Вихідні показники економічних даних для проведення розрахунків ефективності експорту специфічних товарів вітчизняним підприємством на європейський ринок на основі гравітаційної моделі міжнародної торгівлі наведені в таблиці 5.

Таблиця 5

Економічні дані розрахунку ефективності експорту продукції ПП НВФ «Тахо» в країни ЄС на основі гравітаційної моделі міжнародної торгівлі

Країна	Елементи гравітаційної моделі										
	Обсяги виробництва товару (млн. дол. США)		Експорт товарів (млн. дол. США)		Індекс торговельної лібералізації специфічних товарів		Кількість населення (млн. чол.)	Відстань між країнами (км)	Наявн. кордону	Конкур. переваги	Дозвільні док./транз. (шт.)
	2010	2014	2010	2014	2010	2014					
Україна	23454	42376	-	-	84,0	86,0	42,786	-	-	1	1/1
Болгарія	0,320	0,480	0,839	0,507	67,2	62,4	7,400	1022	0	1	1/2
Іспанія	110300	0,892	1,030	0,892	85,8	88,7	44,108	3691	0	1	1/4
Угорщина	50968	50559	0,767	0,559	83,5	84,1	10,033	1118	1	1	1/1

розраховано автором за даними річних звітів ПП НВФ «Тахо» за 2010 р. та 2014 р.

Отриманий результат розрахунків ефективності експорту специфічної продукції підприємства на європейському векторі за допомогою гравітаційної моделі зовнішньої торгівлі дозволяє зробити наступні узагальнення. Згідно результатів оцінювання (регресивна модель) фізичний обсяг експорту підприємства залежить від ємності іноземного ринку та купівельної спроможності споживачів. Остання залежить від рівня ВВП на душу населення в цій країні. Наступний параметр, який впливає на ефективність експорту специфічного товару підприємства, - це витрати на транспортування експортних товарів до кінцевого споживача. Вони залежать не тільки від відстані та наявності кордонів, але і збільшуються на величину, пов'язану з виконанням усіх умов транспортування, охорони, отримання транзитних дозволів на переміщення вибухових речовин та зброї тощо. Змінна «відстань / наявність кордону» варіює в межах від 0,2 для Угорщини до 0,72 для Іспанії. У середньому збільшення відстані на один пункт призводить до зниження торгівлі приблизно на чотири пункти. Показник ефективності також прямо пропорційно залежить від лібералізації зовнішньої торгівлі в європейській країні специфічними товарами підприємства. Поряд із непрямими обмеженнями торгівлі такою групою товарів, уведена безпосередня заборона (Словенія) продажу цих товарів іноземними суб'єктами. Суть проблеми полягає в тому, що термін дії таких ліцензій і дозволів обмежений у часі. Загалом, за

результатами регресійного аналізу можна виявити для досліджуваного підприємства наступні закономірності:

– при різниці чисельності населення між європейськими країнами в 1 млн. осіб, обсяги експорту досліджуваного підприємства на 0.5% при всіх рівних умовах;

– при зменшенні показника сприйняття населенням європейської країни інноваційного продукту на один пункт, обсяги експорту підприємства скорочуються на 5%. Досліджуване підприємство реалізовує на європейському ринку в основному інноваційні товари;

– при зменшенні відстані переміщення експортних товарів від національного виробника до кінцевого споживача до країн ЄС обсяги експорту в грошовому виразі зростають (1% відстані обумовлює зростання обсягів реалізації на 0.05%);

– термін дії ліцензій (дозволів), в т.ч. і на транзит країнами ЄС менше ніж на 30 діб взагалі унеможливує виконання міжнародних контрактів підприємством-експортером специфічних товарів.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз сучасних підходів до визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності дозволив узагальнити існуючі науково-теоретичні аспекти та методичні підходи до комплексної оцінки механізмів забезпечення активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства в нових умовах господарювання.

Основою для забезпечення активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства на зовнішньому ринку, особливо європейському, є підтримка (ринкова, інституціональна, державна) їх стабільного функціонування на національному ринку та накопичення достатнього потенціалу для виходу на зовнішній ринок. Тому забезпечення стійкого функціонування механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства передбачає врахування та оцінку всіх його структурних елементів, тобто чинників внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства суб'єкту ЗЕД.

2. Наявність чисельних методичних підходів щодо визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства зумовлює необхідність розробки єдиної методології оцінки її результатів та розвитку. Визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства потрібно здійснювати за допомогою певного організаційно-економічного механізму.

Таким чином, організаційно-економічний механізм визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства – це проведення комплексу взаємопов'язаних послідовно здійснюваних заходів, а саме: аналізу, розрахунку результатів та визначення резервів зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтування шляхів її вдосконалення.

Організаційно-економічним механізмом визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства є система методологічних

підходів та прийомів, використання яких дозволяє розраховувати ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства, проаналізувати вплив чинників на результати такої діяльності, а також виявити резерви та шляхи її підвищення.

3. Визначено, що зміст механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в нашій країні полягає виключно в підтримці та стимулюванні розвитку експортної діяльності окремих підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

В умовах поглиблення євроінтеграційних процесів вплив держави на економічні відносини в країні докорінно змінюється. В країнах із трансформаційною економікою, де економічні відносини нестабільні, державне втручання в розвиток зовнішньоекономічної діяльності національних підприємств є об'єктивною необхідністю і спрямовується на створення умов та сприяння розвитку їх зв'язків із іноземними партнерами.

4. Здійснено аналіз структури фінансових ресурсів досліджуваного підприємства ПП НВФ «Тахо» впродовж 2010–2014 років з метою визначення внутрішніх резервів забезпечення активізації ефективності зовнішньоекономічної діяльності вказаного підприємства на європейському ринку. Аналіз показав, що підприємством практично не використовується державне та цільове фінансування. Значно рідше підприємство залучає інвестиції від фізичних та юридичних осіб, а також практично не використовує боргові цінні папери, що значно звужує напрями надходження фінансових ресурсів та джерела поповнення капіталу. Загалом же, підприємство має власну модель фінансового забезпечення, якою визначає склад і структуру джерел фінансування.

5. Дослідження показали, що діють численні чинники зовнішнього і внутрішнього середовища, які впливають на конкурентні переваги підприємства. Під час дослідження визначено, що з метою оптимізації управління ЗЕД необхідно об'єднати групи чинників, які впливають на організаційну структуру такого виду діяльності підприємства, розробку міжнародної економічної стратегії, вибір структури фінансових ресурсів підприємства, що дозволить сформулювати єдину комплексну систему чинників, врахування яких спростить їх аналіз та оцінку впливу на діяльність підприємства та дозволить оптимізувати джерела фінансування розвитку такої діяльності.

За допомогою методу комплексної експертної оцінки проведено ранжування чинників впливу відносно їх питомої ваги впливу та важливості для розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства в європейському напрямі. При цьому встановлено, що визначальний вплив на розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємства має кон'юнктура зовнішнього товарного ринку.

6. З метою визначення ефективних напрямів активізації зовнішньоекономічної діяльності та для об'єктивної оцінки чинників впливу на фінансування такого виду діяльності підприємства автором виділено групу

чинників, які мають істотний вплив на досліджувану проблему. До цієї групи чинників було віднесено ті, середні значення рангу яких знаходиться в межах 5, а середнє значення балів не менше 50, а саме: кон'юнктура зовнішнього товарного ринку, відношення кредиторів до підприємства, обсяги ЗЕД, стадія життєвого циклу підприємства, ставлення менеджерів до ризику, податкове навантаження, економічна і фінансова гнучкість підприємства, діловий ризик, кон'юнктура фінансового ринку, рентабельність.

7. Визначено, що передумовою розробки стратегії інформаційного забезпечення збутової політики підприємства в умовах євроінтеграції має бути визначення напрямів удосконалення інформаційної підтримки управлінських рішень міжнародної економічної співпраці, а також вирішення завдання щодо оцінювання її поточного стану. Комплексність та системність інформаційної підтримки процесів підготовки, прийняття та реалізації рішень у ЗЕД як досліджуваного явища потребує використання специфічних індикаторів, що надають уявлення про її стан. Вони також дозволяють оцінити умови ефективності діяльності на зовнішньому ринку з інформаційного забезпечення прийняття рішень при здійсненні підприємством ЗЕД.

8. Обґрунтовано алгоритм побудови механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства на європейському ринку, Оскільки ПП НВФ «Тахо» можна вважати орієнтованим на експорт підприємством, виробництво продукції якого націлене на зовнішній ринок, його менеджмент має приділити особливу увагу зменшенню виробничих витрат, підвищенню конкурентоспроможності товарів, розвитку його експортного потенціалу, що дозволить більш ефективно використати можливості експортної діяльності підприємства в майбутньому.

9. Для визначення перспективного експортного потенціалу вітчизняних підприємств на європейському ринку необхідно використовувати гравітаційну модель міжнародної торгівлі, яка об'єктивно оцінює зовнішню торгівлю та дозволяє виявити наявні перешкоди і обмеження не тільки між Україною і ЄС, але і підприємством-експортером і національним ринком країни-імпортера Євросоюзу. Така модель повинна також включати додаткові змінні, що характеризується коефіцієнтом виявлених порівняльних переваг вітчизняних товарів та інституційні характеристики, які впливають на обсяги експорту. Введення додаткової змінної T_j (термін дії ліцензії, сертифікату, дозволу (термін придатності споживання товару), в т.ч. і відповідних документів на транзит) дозволило модифікувати класичну гравітаційну модель. Введення зазначеної змінної обумовлено специфічними характеристиками експортованого товару та правилами і умовами його реалізації на зовнішній ринок. Як і на загальному ринку Європейського Союзу, так і в кожній країні – члені ЄС термін дії, наприклад транзитної ліцензії для транспортування зброї і вибухових речовин обмежені в часі.

Застосування удосконаленої гравітаційної моделі дозволило оцінити ємність європейського ринку для продукції досліджуваного підприємства та визначити його реальний та потенційний обсяги експорту на ринки країн ЄС.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Васюк Т.В. Організаційно-економічні механізми створення і функціонування спільних підприємств / Т.В. Васюк // Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал. – Херсон: МУБіП, 2013. – №3 (32). – С. 255–260.
2. Васюк Т.В. Механізми забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства / Т.В. Васюк // Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал. – Херсон: МУБіП, 2014. – №1 (33). – С. 288–294.
3. Васюк Т.В. Сучасні стратегії управління зовнішньоекономічною діяльністю вітчизняних підприємств / Т.В. Васюк // Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Вип. 41 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В.С. Загорського, доц. А.В. Ліпенцева. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2014. Львів – С. 324–331.

Статті у науково-метричних базах даних та закордонних наукових виданнях:

4. Vasyuk Tatiana V. Social Media Impactson Customers' Behaviorand Marketing Responsibilities // Economics and Business. Scientific Journal of the Faculty of Economy and Business Pan-European University, 2013. – №2. – p. 55–62.
5. Васюк Т.В. Методи дослідження та визначення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання // Актуальні проблеми економіки [Текст]: Науковий економічний журнал. – Київ: Національна академія управління, 2015. – №3 (165). – С. 131–136.
6. Васюк Т.В. // Принципы и предпосылки принятия управленческих решений при осуществлении внешнеэкономической деятельности предприятия. – Экономика, право и проблемы управления: сб. науч. трудов №5 под общ. ред. В.Г. Тихини. – Минск: Частн. ин-т упр. и предпр., 2015. С. 51–57.

Матеріали науково-практичних конференцій:

7. Васюк Т.В. Теоретичні підходи до управління розвитком підприємства / Збірник тез та доповідей 1-ої науково-практичної конференції «Пріоритетні питання економічного і соціального розвитку України» (19–20 квітня 2012 року). – К.: Київський університет управління та підприємництва, 2012. – С. 87–89.
8. Васюк Т.В. Управління інвестиційними проектами зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств / Тези доповідей

викладачів, аспірантів та співробітників на науково-практичній конференції 18 листопада 2014 року. – Херсон: МУБіП, 2014. – С. 113–115.

9. Васюк Т.В. Особливості застосування маркетингових інструментів вищими навчальними закладами на зовнішньому ринку / Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку вищої освіти України в умовах інтеграції у європейський простір», 28 січня 2015 р. – Херсон: МУБіП, 2015. – С. 21–24.

10. Васюк Т.В. Эффективность внешнеэкономической деятельности субъектов хозяйствования в условиях углубления интеграции/ Инновационное развитие и структурная перестройка экономики: материалы XIX междунар. науч.-практ. конф., Минск, 19 марта 2015 г.: в 2 т. / частн. ин-т упр. и предпр.; под ред. д-ра юрид. наук, проф. В.Г. Тихини, канд. физ.-матем. наук, доцента М.И. Овсейца. – Минск: частн. ин-т упр. и предпр., 2015. – Т.1. – С. 114–116.

АНОТАЦІЯ

Васюк Т.В. Організаційно-економічні механізми активізації зовнішньоекономічної діяльності національного підприємства на європейському ринку. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (м. Львів).

У дисертації досліджено теоретичну парадигму сутності, значення та середовища зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Розкрито принципи та узагальнено системні аспекти формування організаційно-економічного механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності національного підприємства, враховуючи сучасну специфіку євроінтеграції національної економіки.

Поглиблено методичні підходи щодо комплексної оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства в сучасних умовах на основі чіткого критеріального підходу.

Здійснено аналіз сучасного стану діяльності досліджуваного підприємства на європейському ринку та визначено його конкурентні переваги. Розраховано резерви та розкрито виробничу та інвестиційну складову механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Розроблено стратегію інформаційного забезпечення збутової політики підприємства в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів. Обґрунтовано алгоритм побудови ефективного механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємства на європейському ринку.

Науково обґрунтовано економіко-математичну модель активізації експортних операцій підприємства.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експортно-імпорتنі операції, конкурентоспроможність, організаційно-економічний механізм.

АННОТАЦИЯ

Васюк Т.В. Организационно-экономические механизмы активизации внешнеэкономической деятельности национального предприятия на европейском рынке. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Львовский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины (г. Львов).

В диссертации исследована теоретическая парадигма сущности, значения и среды внешнеэкономической деятельности предприятия. Раскрыты принципы и обобщены системные аспекты формирования организационно-экономического механизма активизации внешнеэкономической деятельности национального предприятия, учитывая современную специфику евроинтеграции национальной экономики.

Углубленно методические подходы к комплексной оценке эффективности внешнеэкономической деятельности предприятия в современных условиях на основе четкого критериального подхода.

Анализ показателей оценки эффективности управления ресурсным и коммерческим потенциалом показал, что их выбор основан на комплексном, многомерном подходе к оценке, а их характеристика позволяет оценить и проанализировать эффективность управления каждым экономическим показателем, в том числе и объемом экспортно-импортных операций в составе всего ресурсного потенциала предприятия, что будет способствовать повышению эффективности внешнеэкономической деятельности предприятия. Рассчитаны резервы и раскрыты инновационные пути расширения рынков сбыта продукции предприятия в странах ЕС.

Осуществлен анализ современного состояния деятельности исследуемого предприятия на европейском рынке и определены его конкурентные преимущества. Рассчитаны резервы и раскрыты производственные и инвестиционные составляющие механизма активизации внешнеэкономической деятельности предприятия.

Доказано, что на выбор источников финансирования внешнеэкономической деятельности предприятия влияют следующие факторы: налоговая нагрузка (налоговый защита); отношение кредиторов к предприятию и рентабельность; структура (качество) активов и конъюнктуру рынка; деловой риск, отношение менеджеров к риску; конъюнктура товарного рынка, подходы и мнения консультантов и рейтинговых агентств, темпы роста (темпы наращивания оборота предприятия); финансовая гибкость предприятия, стадия жизненного цикла каждого товара предприятия.

Выделены факторы конкурентоспособности специфического товара исследуемого предприятия на европейском рынке:

1) полезность для потенциального покупателя (потребительская стоимость или способность удовлетворить требования, предъявляемые к данному типу и виду товара со стороны ограниченной группы потребителей);

2) цена товара (при равной полезности покупатель предпочтет дешевый товар, но может приобрести и дороже товар, если он окажется для него полезным);

3) инновационность продукции (введение важной для покупателя новизны в товар, что делает его оригинальным (эксклюзивным), эффективным в использовании).

Разработана стратегия информационного обеспечения сбытовой политики предприятия в условиях углубления интеграционных процессов. Обобщены принципы, определения индикаторов, способных адекватно отражать внутренние и внешние условия, в которых реализуется внешнеэкономическая стратегия предприятия.

Определено, что стратегия внешнеэкономической деятельности предприятия на европейском рынке относится в большей степени к направлению укрепления положения предприятия в отрасли, сохранению и улучшению его долгосрочных позиций на внешнем рынке.

Исследование различных теоретических подходов оценки эффективности внешнеэкономической деятельности, а также анализ действия исследуемого механизма на предприятии, основанный на сбалансированной системе показателей, способствовали расширению числа традиционных финансово-экономических показателей. Дополняя предыдущие подходы, предложенный комплексный метод позволяет использовать оптимальный и сбалансированный набор показателей внешнеэкономической деятельности предприятия как на внутренней, так и внешней средах. Исходя из этих исследований, раскрыты принципы и обобщены системные аспекты формирования алгоритма, построения эффективного механизма активизации внешнеэкономической деятельности предприятия на европейском рынке.

Научно обосновано экономико-математическую модель активизации экспортных операций предприятия. Применение гравитационной модели в международной торговле позволяет осуществлять комплексный анализ эффективности экспортных операций предприятия в европейском направлении.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, экспортно-импортные операции, конкурентоспособность, организационно-экономический механизм.

SUMMARY

Vasyuk T.V. Organizational and economic mechanisms to enhance the foreign economic activity of the national enterprise on the European market. - Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 - economics and management of enterprises (by economic activity). - Lviv Regional

Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine (Lviv city).

The thesis studies the theoretical paradigm of the essence, significance and environment of the enterprise's foreign economic activity. The principles are enlightened and the systemic aspects of formation of the organizational and economic mechanisms to enhance the foreign economic activity of the national enterprise are generalized, given the specificity of modern European integration of the national economy.

The methodological approaches to comprehensive assessment of the effectiveness of enterprise's foreign economic activity in modern conditions based on a clear criterion approach are further developed.

Current state of the studied enterprise on the European market is analyzed and its competitive advantages are defined. Reserves are calculated and production and investment component of the mechanism to enhance the foreign economic activity of the enterprise is discovered.

The strategy of information support of the enterprise's marketing policy in terms of deepening European integration processes is developed. Algorithm of the formation of an effective mechanism to enhance the foreign economic activity of the enterprise on the European market is justified.

Scientific credence is given to the economic and mathematical model of enterprise's export transactions enterprise activation.

Keywords: foreign economic activity, export and import transactions, competitiveness, organizational and economic mechanism.